

דפניס וכלואה / לונגוס

תרגום מאת שירה כסלו

דפניס וכלואה מאת לונגוס, הוא רומן מן המאה הראשונה או השנייה לספירה שנכתב ביוונית עתיקה. זהו אחד מבין חמישה רומנים שהשתמרו בשלמותם, כולם עוסקים בנושא דומה: סיפור אהבתם של שני צעירים, אשר נסיבות ואירועים שונים מונעים את איחודם לאורך הרומן כולו. דפניס וכלואה הם צמד רועי צאן מן האי לסבוס שביוון, דפניס הוא רועה עיזים וכלואה רועת כבשים. רצה הגורל ולשניהם הייתה ילדות דומה - שניהם ננטשו על ידי הוריהם באי, נצלו בהשגחה אלוהית והונקו על ידי הצאן שהם עתידים לרעות, עד שלבסוף אומצו על ידי איכרים מן החוות הסמוכות. לאורך הרומן מלווה את הצמד קבוצת נימפות שדואגת לשלומם, יחד עם האל פאן ועם ארוס אל התשוקה. הצמד מבלה את כל ימיו יחד, ולאורך הרומן הם מתאהבים ולומדים יחד על ייסורי האהבה ועל התשוקה האירוטית. לבסוף, לאחר שהתאחדו עם הוריהם הביולוגים, נישאים בכפר וחיים בו עד מותם. החלקים המתורגמים מטה לקוחים ברובם מן הספר הראשון בו ניצתים גחליה הראשונים של אהבת הרועים. לבסוף, מצורפים שני הפרקים החותמים של הרומן: סיפור ליל כלולותיהם אשר מסופר מנקודת מבט קרובה לכלואה. חלקו יותר מפחיד ומאיים מאשר פסטורלי ורומנטי וחלקו האחר סתום וקשה, כך שמלאכת הגישור והפרשנות נותרת בסוף אך ורק בידי הקורא.

הקריאה בטקסט עתיק כופה על הקוראת מגעים עם דמויות, עיזים, ועם קוראים רבים אחרים שקדמו לה. היא תורמת לנו היכרות עם נקודות מגע בין עולמנו אנו והעולם העתיק, שלא הינו ערים אליהן אך הן תמיד היו שם. הקריאה בדפניס וכלואה מלמדת אותנו ראשית על

Aristide Maillol
1937

159

האידיליה הכפרית של תקופתו של לונגוס, על הפנטזיות הארוטיות של בני זמנו ועל יחסי גברים ונשים, אך גם מדגישה כמה הטבע האנושי (או התרבות האנושית) נותר בתחומים רבים בלי כל שינוי.

ברצוני להודות לד"ר טדי פסברג שהכיר לי את היצירה והנחה אותי בתרגומה.

מתוך ספר 1: המקלחת והמונולוג של כלואה

13. לאחר שהגיעו דפניס וכלואה אל מעיין הנימפות, הוא נתן לה את כותנתו ואת ילקוט הרועים כדי שתשמור עליהם בזמן שהוא נעמד במעיין, שטף את שיערו ואת כל יתר הגוף. שיערו היה שחור ומלא, גופו היה צרוב שמש כאילו צל השיער נתן לו את צבעו. דפניס נראה לכלואה יפהפה למראה, ומאחר שמעולם לא נראה בעיניה יפה קודם לכן היא סברה שהשטיפה היא האשמה ביופיו. לאחר מכן, בזמן שרחצה את גבו, גופו הרך כה נכנע למגע ידה עד כי היא נגעה בעצמה בהיחבא שוב ושוב, מנסה לבדוק אם עורו קטיפתי יותר משלה. אז (הרי השמש כבר עמדה לשקוע) הם הובילו את העדרים הביתה וכלואה לא הרגישה שום דבר בלתי רגיל, חוץ מכך שחשקה לחזור ולראות את דפניס רוחץ.

160

בבוקר למחרת היא הצטרפה אל המרעה, דפניס ישב תחת עץ כהרגלו וניגן בזמן שהשיגח על העיזים הרובצות בלי לזוז, כאילו היו מאזינות למוזיקה. כלואה ישבה לצידו והשיגחה על עדר הכבשים אך גם התבוננה בדפניס; בעודו מנגן, דפניס שוב נראה יפה בעיניה, והפעם היא סברה שהמוזיקה היא האשמה ביופיו. לכן היא לקחה לידה את חליל הפאן וניגנה בו, מקווה שכמוהו גם היא תיעשה יפה. היא אף שכנעה אותו לרוחוץ שוב, חזרה והתבוננה בו רוחץ ולאחר שהתבוננה היטב היא גם חזרה ונגעה בו כמו ביום הקודם, ופעם נוספת חזרה הביתה אחוזת התפעלות; וההתפעלות הייתה תחילת האהבה.

היא לא הבינה מהו הדבר שהיא מרגישה, מאחר שהייתה נערה צעירה שהתחנכה בכפר ובחייה אפילו לא שמעה מישהו נושא את שמו של ארוס; נפשה התייסרה, עיניה לא צייתו לה והיא דיברה רק על דפניס. היא שכחה לאכול, בלילה הייתה שוכבת ערה ואת כבשיה הזניחה. פעם צחקה ופעם בכתה; הנה ישבה בשקט וכבר קפצה על

רגליה; פניה החווירו ושוב נצרבו בסומק. אפילו פרה לא סובלת
כך כשהיא נעקצת על ידי חרק. פעם אחת, כשהייתה לבדה, אמרה
לעצמה את הדברים הללו:

161

14. "אני חולה עכשיו, אך אני לא יודעת מהי מחלתי. כואב לי,
ואין לי שום פצע; אני מתייסרת, ואף אחת מכבשותיי לא אבדה לי;
אני בוערת גם בעודי יושבת בצל. פעמים רבות דקר אותי הפטל
ולא בכיתי, כמה פעמים תקעו בי הדבורים את עוקצן ולא זעקתי.
הדבר שדוקר את ליבי חד יותר מכל אלה. דפניס יפה, אך הרי כך
גם הפרחים. כלי הנגינה שלו משמיע זמר מתוק, אך כך עושה גם
הזמיר. והנה אף אחד מאלו לא נחשב בעיניי. הלוואי שהייתי החליל
שלו כדי שינשוף בי, הלוואי שנהפכתי לעז כדי לרעות תחתיו. אוי,
מים נוראיים, רק את דפניס עשיתם יפה ואני לשווא התרחצתי! אני
הולכת, נימפות אהובות, וגם אתן לא תוכלו להציל את בת טיפוחיכן.
מי יקשט את ראשיכן בכתרים במקומי? מי יישא אליכן את הטלה
האומלל? מי יטפל בחגב הפטפטן, שלכדתי בעמל רב כדי שירדים
אותי בפתח המערה לצליליו? כעת אני שוכבת ערה בגלל דפניס,
והחגב מפטפט לחינם!"

התאהבותו של דפניס

17. כלואה, נרגשת מדברי השבח ומשתוקקת לנשק את דפניס מזה זמן רב, לא יכלה לחכות עוד ולכן זינקה ונישקה אותו, אמנם בצורה חסרת ניסיון ומגושמת, אך באופן שיכול להרתיח את הנפש מאוד. דרוקון ברח משם בצער, מחפש מוצא אחר לאהבתו; דפניס, לעומת זאת, שכאילו לא נושק אלא נדקר, נעשה מיד עצוב וכפור תקפון. הוא לא שלט בליבו הרועד, חשק רק להתבונן בכלואה וכשהתבונן התכסה בסומק. בפעם הראשונה התפעל משיערה הבהיר, הבחין שעיניה גדולות כמו של פרה ושפניה לבנות אפילו יותר מחלב עיזים. כאילו לראשונה קיבל לרשותו זוג עיניים וקודם לכן היה עיוור. ובכן, הוא לא אכל, חוץ מאשר טעימה קטנטנה, וגם לשתות, כאשר צמא הכריע אותו, שתה מספיק רק להרטיב את שפתיו. אם קודם לכן היה קשקשן כמו חגב, כעת השתתק, ואם היה פעם חרוץ יותר מן העיזים, עתה נעשה עצלן. הוא שכח מעדריו, השליך ארצה את חליל הפאן ונעשה חיוור יותר מדשא בקיץ. רק עם כלואה היה משוחח, וכאשר מצא עצמו בלעדיה היה מקשקש לעצמו דברים ברוח הזו:

162

18. "מה זה עשו לי נשיקותיה של כלואה? השפתיים שלה רכות יותר מוורדים, פיה מתוק מדבש, אבל נשיקותיה דוקרות יותר מעוקץ דבורה. פעמים רבות נישקתי גדיים, גורי כלבים רכים ואפילו את העגל שנתן לנו דרוקון; אבל הנשיקה הזו שונה מכל אלה. האוויר נמלט ממני, הלב כמעט יוצא ממקומו, נפשי נמסה, ובה בעת אני רק רוצה להתנשק שוב. איזה ניצחון עגום, איזו מחלה מוזרה שאינני יודע אפילו לכנותה בשם. האם כלואה טעמה רעל לפני שנשקה לי? כיצד לא מתה אם כן? בזמן שהזמירים מזמרים, חלילי שותק; בזמן שהגדיים מקפצים, אני עומד במקום; הפרחים פורחים, ואינני קולע זרים, הסיגליות והיקינתונים מבלבלים, ודפניס נובל. האם אפילו דרוקון יפה מראה ממני?"

הציקדה

25. פעם, בשעה שדפניס ניגן מנגינת צהריים והעדר הסתתר בצל, כלואה נרדמה בלי שישים לב. כשדפניס הבחין בכך הוא הניח את כלי הנגינה והתבונן בכל כולה בלי שישבע ממראה עיניו, כי לא התבייש כלל, ובה בעת גם לחש ברכות: "אילו מין עיניים ישנות אלה, ואיזה מין הבל פה! אפילו תפוחים ואגסים לא ינצחו אותו. אבל לנשק אני פוחד; הנשיקות דוקרות את ליבי, עושות אותי למשוגע כאילו היו דבש טרי. אני גם מפחד שמא בעודי מנשקה אעיר אותה. ציקדה רעשנית, היא לא נותנת לה לישון! וגם התיישים נלחמים בחבטות קרניים... הו זאבים, זאבים פחדנים יותר משועלים, חבל שלא חטפו את אלה."

26. ובזמן שנאמרו דברים כגון אלו על ידו, נפלה ציקדה על חזה של כלואה, בעודה נסה מפני סנונית אשר חשקה לצוד אותה, והסנונית שעקבה אחריה לא הצליחה אמנם לתפוס את טרפה אך בשל המרדף התקרבה עד כדי כך שליטפה את לחיה של כלואה בכנפיה. היא, שלא ידעה מה קרה, התעוררה מן השינה בזעקה גדולה. לאחר שראתה את הסנונית מעופפת עדיין בקרבת מקום ואת דפניס הצוחק מבהלתה, חדלה מהפחד ושפשפה את עיניה, שעוד רצו לישון. הציקדה בינתיים שבה לשרוק על החזה שלה כבת חסות המודה על הצלתה. כלואה זעקה שוב ודפניס צחק, וגם ניצל את ההזדמנות, שלח את ידו אל שדיה והוציא משם את הציקדה הנהדרת, שלא חדלה לקשקש גם בתוך כף ידו הימנית. כלואה, ששמחה בראותה אותה, לקחה אותה מידו, נישקה אותה וגם השיבה אותה מקשקשת לחיקה.

מתוך ספר 4: ליל הכלולות וסופו של הרומן

39. לא רק אז, כי אם את יתרת חייהם כולה העבירו דפניס וכלואה בסגנון כפרי. הם עבדו את הנימפות, את פאן ואת ארוס כאליהם, אוחזים לעצמם כרכוש עדר רב של צאן, ומחשיבים את הפירות והחלב כמטעמים המתוקים ביותר. הם העבירו את בנם הזכר תחת פטמת עז, וכשנולדה אחריו בתם נתנו לה לינוק מפטמת כבשה. הם קראו אותו פילופוימון (אוהב הצאן) ואותה אגלה (עדר) [ובדרך זו הללו הזדקנו יחד איתם]. הם גם עשו סדר במערה, הציבו בה ציורים ובנו מזבח לארוס הרועה; לפאן הם סידרו במקום האתר אצל האורן מקום מגורים במקדש, וכינו אותו פאן הלוחם.

40. אבל הקריאה בשמות והמעשים הללו הגיעו מאוחר יותר. באותו זמן, בבוא הלילה, הובילו אותם כולם לחדר המיטות, אלה מנגנים, אלה נושפים בחלילים, והאחרים אוחזים מעלה לפידים בוערים. כשקרבו אל הדלת הם עברו לשירה בקולות קשים ומחוספסים, כאילו היו משברים את האדמה בחרמשים ולא שרים שירי כלולות. דפניס וכלואה שכבו יחד עירומים, התחבקו והתנשקו, ערים בלילה ההוא יותר מאשר ינשופים. דפניס עשה משהו מן הדברים שלוקאיניון לימדה אותו, ואז, לראשונה, למדה כלואה שכל אותם דברים שעשו ביער היו משחק רועים ותו לא.

Aristide Maillol
1937

165